

LUND UNIVERSITY

Professorn som älskade böcker

Om Johan Lundblad och hans bibliofila bisysslor

Tersmeden, Fredrik

Published in:
Professorsinstallation

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F. (2021). Professorn som älskade böcker: Om Johan Lundblad och hans bibliofila bisysslor. I *Professorsinstallation: Lunds universitet, Universitetsaulan 15 oktober 2021 kl 16.00* (s. 34-53). Lunds universitet, Sektionen kommunikation. https://www.lu.se/sites/www.lu.se/files/2021-10/Prof_inst_skrift_15okt_2021.pdf

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Johan Lundblad skall som ung ha haft rött hår som han bar långt snarare än att anlägga en för tiden typisk peruk. På detta porträtt från hans äldre dagar synes håret dock ha blivit såväl vitare som kortare. Trycket är utfört efter en förlaga av universitetets dåvarande akademiritmästare Andreas Arwidsson, och av att Nordstjärneorden ses hänga på Lundblads bröst kan man dra slutsatsen att porträttet är utfört tidigast 1817. Bildkälla: boken *En gammal bokhandel i Lund* (Lund 1933).

Professorn som älskade böcker

OM JOHAN LUNDBLAD OCH HANS BIBLIOFILA BISYSSLOR

Rubriken på denna uppsats kan synas närmast tautologisk. Jag menar: vilken akademisk lärare och forskare älskar *inte* det som under århundraden varit det främsta redskapet för att förmedla såväl etablerad som nyvunnen kunskap och bildning – den tryckta boken? Även i dessa tider när den fysiska bokens död till förmån för digitala alternativ så ofta förutspåtts har man under pandemins många virtuella möten slagits av hur ofta en välfylld bokhylla utgör den akademiske zoomarens självklara fond.

Likväl kan föremålet för denna text, latinprofessorn Johan Lundblad, nog med fog hävdas ha stått i särklass som bokälskare, ty icke blott läste och skrev han böcker – han var även praktiskt verksam inom i princip alla de branscher som hör bokproduktion och bokförmedling till.

Men innan vi närmare bekantar oss med Johan Lundblad som boktryckare, förläggare, bokhandlare, bokauktionist och biblioteksman bör förstas en allmän levnadsteckning av denne lundabibliofil lämnas.

“HERDEGOSSEN MED SIN LYRA”

Om de uppgifter som de flesta biografiska översiktsverk har att lämna om Johan Lundblads tidiga barndom är korrekta så var han i sanning inte predisponerad att bli akademiker, än mindre en firad

vältalare och skald på flera språk. Född den 1 mars 1753 i halländska Tönnersjö tillhörde han icke blott en fattig torparfamilj och blev tidigt faderlös; han var därtill så allmänt klen och sent utvecklad att han ännu ”nära 6 år gammal, hvarken kunde gå eller tala”. Hans styvfar skall dock ha burit honom till den lilla sockenskolan där han hastigt utvecklades rent intellektuellt. Snart hade den ömklige ynglingen blivit en bokslukare av stora mått. Kroppsligt dög han dock ännu inte mycket till inom jordbruket, utan nyttjades främst till att vakta får; en syssla som lyckligtvis väl lät sig kombineras med mer läsande.

Det bör betonas att vad vi vet om Lundblads uppväxt i stor utsträckning synes baseras på hans egenhändiga uppgifter i en självbiografisk latinsk dikt, och att de därför förstas kan vara såväl något överdrivna som romantiserade. Så mycket torde dock stå klart att Lundblad hade löpt stor risk att genom livet förbli en förläst vallpojke och ett lärt bygdeoriginal om det inte hade varit för yttre krafterns inskridande; krafter om vilka Martin Weibull och Elof Tegnér i sin universitetshistorik från 1868 skrev att de var ”ett bland de många vackra vittnesbörden om den anda, som rådde i de svenska samhällsförhållandena under slutet av det adertonde århundradet”. Vad som åsyftades var det beskyddarskap och den hjälp som mer

som "en svensk, som vi värdera mer än 600 studenter och som jag hoppas en dag få till efterträdare på min lärostol". Resultatet blev att även Fredrik Adolf, liksom tidigare brodern Gustaf, lättade sin börs för Lundblads skull. Denne fick därigenom möjlighet att förlänga sin vistelse i Tyskland med ytterligare två år och därvid besöka ett antal andra universitet, däribland i Halle och Dresden.

ETT STARKT LITTERÄRT MÖTE

Från sin vistelse i Tyskland skrev Lundblad brev hem till Sverige. Minst ett av dessa, ställt till rektorn vid skolan i Helsingborg, Otto Christian Wåhlin, kom att vidareförmedlas till pressen, och därigenom kunde läsarna av *Lunds Weckoblad* i augusti 1776 ta del av Lundblads intryck från den årliga bokmarknaden i Leipzig. Intresset inte bara för litteraturen i sig utan även för dess spridning fanns alltså tidigt hos Lundblad.

Tveklöst torde dock en viss enskild bok ha tilldragit sig Lundblads allra största intresse. Hans ankomst

Lundblads lärare, gynnare och presumtive svärfar, den tyske språkforskaren och teologen Johann August Ernesti, känd som "den tyske Cicero". Bildkälla: Wikimedia Commons.

till Tyskland sammanföll nämligen exakt med publiceringsåret för en av tidens mest uppmärksammade böcker, kanske möjlig att beskriva som världens första generationsroman: Goethes *Die Leiden des jungen Werthers*. Denna skildring av fatalt olycklig kärlek gjorde uppenbarligen outplånliga intryck på Lundblad, vilken själv började författa dikter kring romanens huvudpersoner. Häri visar sig den ena sidan av det tudelade estetiska ideal som Lundblad skulle komma att personifiera. Ty han var dels en stor klassicist, en stilsäker förmedlare och utövare av antikens talekonst och metriskt strama verskonst, men han var också en känslösam företrädare för den unga förromantiska litterära diktning som kallats *Sturm und Drang*. En vers ur dikten "Werthers frieri" kan tjäna som exempel på det sistnämnda:

Hwad är ömhet som blott sårar,
Och borttager hopp och mod?
Jo, en eld, som föder tårar,
Men ej släckes af sin flod.
Hwad är skönhet, som blott väcker
Detat qwal, som Själen tär?
Jo! en Sol, som Jorden räcker
Utur moln och fasa bär.

Sedan Lundblad återvänt till Sverige såg han till att låta publicera dessa sina dikter i en liten volym betitlad *Werthers Första och sista Stunder för Lotta*, i vilken även bidrag av några likasinnade svenska skaldekollegor ingick. Att Lundblad inte heller senare skulle betrakta dessa känslomättade verser som några ungdomssynder indikeras av att han gav ut inte bara en utan två senare, utökade upplagor av boken. Intressant nog kan man dock notera att medan dessa Lundblads egna Wertherdikter sedermera regelmässigt fanns att köpa i hans bokhandel i Lund så tycks Goethes originalroman endast vid enstaka tillfällen ha funnits i dess sortiment.

PÅ VÄLGÖRARNAS HEMMAPLAN

1778 lämnade Lundblad plötsligt Tyskland och begav sig hem till Sverige. Till varför så skedde har olika förklaringar lämnats, vilka i och för sig inte behöver utesluta varandra. Enligt Magnus Laurentius Ståhls professorsbiografier från 1800-talet handlade det

helt enkelt om att Lundblad "var sinnad att återse sitt fädernesland". Lundblads sondotterdotter Cecilia Bååth-Holmberg hävdar dock att hemfärden skedde på direkt kunglig uppmaning från Gustaf III, vilken menade att det var dags för Lundblad att finnas redo och beredd på hemmaplan inför att en lämplig tjänst vid något av rikets universitet kunde ordnas åt honom. Att återfärden till Sverige inte var helt frivillig indikeras också av det faktum att den tvingade Lundblad att slå upp sin förlovning med professor Ernestis dotter. Hur detta kan ha känts för en yngling som just med liv och lust levt sig in i den unge Werthers hjärtequal kan man endast spekulera i.

Säkert är under alla omständigheter att ett bidragande skäl till att åka hem fanns i möjligheten till en ny anställning, Genom samme rektor Wählin som något år tidigare hjälpt till att förmedla Lundblads intryck från bokmarknaden i Leipzig hade han nu nämligen fått ett erbjudande om att bli informator för de två sönerna till en major Anckarcrona på Bosarp. Det var ett uppdrag som skulle få viktiga följder, ty efter ett år på själva Bosarp fick Lundblad året därpå medfölja sina båda elever till den stad där de skulle börja sina universitetsstudier: Lund.

Lundblad var 26 år när han på detta sätt år 1779 ankom till den skånska universitetsstaden Lund.

Den första utgåvan av Lundblads romantiska diktsamling *Werthers första och sista stunder för Lotta* utkom 1786 innan författaren själv hunnit etablera eget tryckeri och trycktes därför hos den blivande konkurrenten, akademiboktryckare Berling. De andra och tredje upplagorna utkom däremot från författarens egna pressar, och särskilt i den tredje upplagan hade Lundblad kostat på vad gällde illustrationerna. Bildkälla: Kungliga biblioteket/litteraturbanken.se respektive privat ägo.

Kanske var det för första gången någonsin han var där, och det var definitivt för första gången för någon längre tid. Likväl hade hela den lärdomsbana som slutligen fört honom hit präglats av personer med koppling till staden och dess universitet. Där hade Lundblads fosterfar och förste välgörare, prästen Lund i Harplinge, studerat och så även hans lärare i Göteborg, Rosén, vilken både promoverats till magister och varit docent i Lund några år innan han gått skolbanan. Promoverad magister i Lund var även den ovannämnde Wählin som hade förmedlat Lundblads senaste informatorstjänst, och som efter några år som rektor i Helsingborg skulle återvända till universitetet som först akademisekreterare och sedan räntmästare under merparten av Lundblads professorsår.

I Lund fanns också jämnåriga bekanta från Lundblads tid i Göteborg, bland annat arkiatern Engelharts son Johan Henric, vilken med tiden skulle bli professor i medicin och därmed Lundblads kollega i universitetets konsistorium. Redan från början var de även nationskamrater i Göteborgs nation, där Engelhart hade hunnit avancera till kurator precis lagom till Lundblads inskrivning. I samma nation återfanns även en ung poetisk begåvning som delade Lundblads förkärlek för *Sturm und Drang* och som under det närmaste året skulle bli en av dennes allra närmaste umgängesvänner i staden. Han hette Thomas Thorén, men bytte snart namn och är för eftervärlden känd som Thomas Thorild, en av våra stora förromantiker. Det rent fysiska umgänget honom och Lundblad emellan blev dock kort, ty Thorild lämnade Lund redan 1780. Att de båda vännerna höll fortsatt kontakt visas dock bland annat av att dikter av Thorild sedermera skulle inflyta i den litterära tidskrift Lundblad utgav 1792–93 och varom mer nedan.

I Lund såg Lundblad snabbt till att skaffa sig förutsättningarna för en akademisk karriär. Magister hade han blivit redan i Tyskland, men i Lund disputerade han ännu en gång för att därmed kunna få docents titel, något han erhöll i januari 1781. I ungefär samma veva såg han till att bli prästvigd och fick genom personliga kontakter tjänst som bataljonspredikant vid ett värvat regemente. Ingen av titlarna medförde i och för sig någon lön, men bör ha sett bra ut i meritförteckningen.

Samma år fick Lundblad också ett nytt arbete. Biskopen i Lund, Olof Celsius d y, städslade honom för att ordna och katalogisera det omfattande bibliotek som den höge prelaten ägde. Detta innebar för Lundblad inte blott hans första av många arbetsuppgifter inriktade på hantering av böcker, utan även ytterligare en mäktig gynnar. Celsius, som hade ett förflutet som universitetslärare och författare och i sin biskopsroll tillika var universitetets prokansler, var nämligen en varm anhängare av det klassiska bildningsidealet och såg med skepsis på det insteg som svenskan under det "praktiska" och "nyttiga" 1700-talet fått göra även inom den akademiska världen. I Lundblad – språkbegåvningen som skolats hos den "tyske Cicero" såg han därför en ung akademiker av det slag han önskade för att åter kunna "uppväcka Latiens språk inom Lundagårds murar". Även Celsius överordnade på universitetssidan, kanslern greve Melker Falkenberg (som vi skall möta flera gånger nedan), var en anhängare av samma bildningsideal, vilket förstas bådade gott för Lundblad.

Att latinet verkligen gick mot en renässans manifesterades i att Lundblad, trots att universitetet redan i Andreas Peter Stobæus hade en professor i "romersk vältalighet och poesi" (som ämnet då kallades) år 1787 utnämndes till extra ordinarie professor i samma ämne. Blott två år senare avancerade han till ordinarie professor, och detta trots att Stobæus varken avlidit eller på annat sätt avgått. Därigenom kom Lunds universitet under de följande tio åren (fram till Stobæi död) att ha något så unikt som två ordinarie professorer i ämnet latin!

EN LÅGAVLÖNAD PROFESSOR

Att Lundblad hade uppnått en ordinarie professur var inte detsamma som att hans materiella tillvaro var helt säkrad. Universitetets avlöningsförhållanden var i äldre tider ofta mer än lovligt osäkra. Icke blott baserades lärarnas lönestat långt in i 1800-talet på något så potentiellt fluktuerande som naturaintäkterna från universitetets egna jordbruksegendomar, de så kallade donationsjordarna; den var också ofta generellt underdimensionerad i förhållande till den successivt ökande lärarkåren kombinerad med ett obefintligt pensions-system. Därför fick nyutnämnda professorer ofta vänta i flera år på att lönededel skulle bli "lediga" för

just dem, och Lundblad hörde till dem som fick vänta mycket länge: först 19 år efter han fått sin professur kunde han börja lyfta fullständig professorslön!

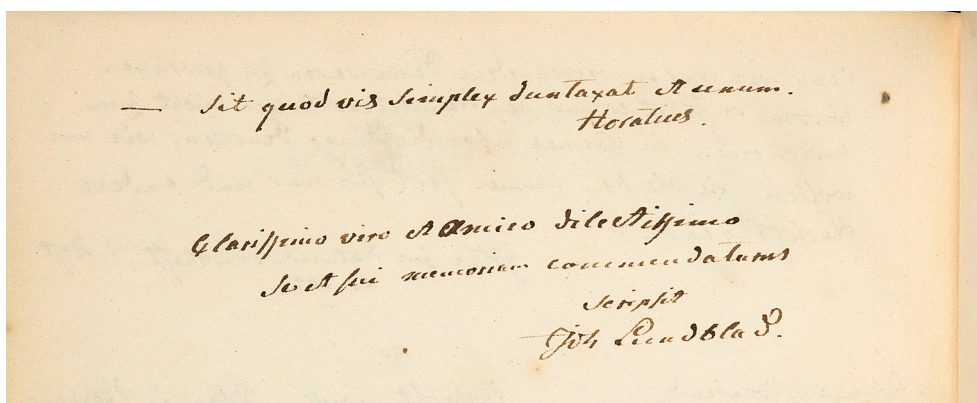
Av detta skäl behövde Lundblad både före och efter sin professorsutnämning finna alternativa inkomstkällor. Hans många olika projekt inom bokmarknaden, vilka närmare skall beskrivas nedan, skall förstas ses även i detta ljus och inte blott som utslag av en allmän idealistisk bibliofili. Ytterligare en utkomst för en akademiker vid denna tid var den att extraknäcka som präst. Lundblad hade tämligen raskt efter ankomsten till Lund sett till att bli prästvigd, och från och med 1793 var han kyrkoherde i S:t Peters klostrets församling, vilken han 1806 bytte mot ett av universitetets så kallade prebendepastorat, Hardeberga och Södra Sandby. Härigenom kunde Lundblad lyfta tionde samtidigt som merparten av det praktiska församlingsarbetet utfördes av någon anställd, underordnad yngre prästman.

En viktig källa till en mer säkrad ekonomi för Lundblad var också hans giftermål 1790 med Margareta Beata Sjöberg, en mycket förmögen prästdotter från Södervidinge. Det var genom den hemgift hon medförde i boet som Lundblad kunde förvärva en av de större och mer imponerande professorsbostäderna i Lund, den tidigare så kallade Döbelska gården, belägen i nuvarande kvarteret

Döbeln – båda uppkallade efter den kände medicinprofessorn med detta namn – och sträckande sig ända uppifrån Skomakaregatan till långt ned på det nuvarande Mårtenstorget (som då ännu inte fanns). Ett av de mest långlivade ögonvittnena från det tidiga 1800-talets Lund, Achatius Kahl, har senare beskrivit vad som därmed kom att kallas den lundbladska gården sålunda:

Lundblad bebodde en större egendom med tillhörande trädgård, då gränsande till Mårtensgatan, nästan i medelpunkten af Lund. De utgjorde tillhoppa en ansenlig kvadrat af tre tunnelands rymd, omgifven af gator på alla sidor, liknande en romersk insula. En bred kanal bildade i trädgården en utmärkt vacker holme, bevuxen af gräs, blommor och fruktträd, mellan hvilka slingrade sig smala gångstigar. När man satt i löfsalen på denna holme, kunde man säga, att man befann sig både i staden och på landet. Lundblad kallade detta ställe, som utgjorde ett af de vackrare i det på större och smakfullare trädgårdar rika Lund, än för sin asyl än för sitt Tusculum.

Med Tusculum syftade latinaren Lundblad förstas på den antika romerska ort där många förnäma romare

I den yngre professorskollegan Carl Adolph Agardhs "Album amicorum" är Lundblad en av dem som skrivit sitt skrivit sitt namn och en hälsning. Klassikern Lundblad har naturligt nog författat sitt inlägg på latin, och inleder det med ett citat ur den romerske skalden Horatius *Ars poetica*, i vilken diktaren uppmanar sina författarkollegor att, oavsett ämne, skriva enkelt och sammanhängande. I den efterföljande artighetsfrasen överlämnar Lundblad sig och sitt minne åt "den högt lysande mannen och högt ärade vännen" Agardh. Artikelförfattaren tackar sin arkivarietkollega Henrik Ullstad för hjälp med att tolka latinets. Bildkälla: Lunds universitetsbibliotek via Alvin.

Torghandel på Mårtensstorget under 1890-talet med den forna lundbladiska gården i bakgrunden. Med undantag för den höga byggnaden till vänster, det så kallade Krogshuset, revs de sista återstående delarna av gården 1916 för att ge plats åt nybebyggelse, bland annat en köttbesiktningsbyrå mot Svartbrödersgatan till. I dag upptas stora delar av Lundblads gamla tomt av Lunds konsthall. Bildkälla: Lunds universitetsbibliotek via Alvin (okänd fotograf).

hade sina lantgårdar, däribland författaren Cicero. Lundblads stora gård var dock långtifrån bara en plats för avkoppling, den var också en källa till intäkter. Dels kunde Lundblad här ha studenter inneboende, för vilka han kunde ta både hyra och ersättning för privatundervisning, men dels – och inte minst – hörde det till fastigheten även omfattande jordbruksmarker utanför stadsvallen. Här drev Lundblad inte bara åkerbruk utan även kvarn och brännvinsbränneri, och detta i sådan omfattning att han tidvis hade 70 à 80 anställda. Till detta kom hans olika engagemang på bokmarknaden, och här kom den stora gården förstås även väl till pass som lokaler för ett eget boktryckeri och bokhandel. Av kataloger och annonser framgår att den senare var belägen i den del av byggnadskomplexet som vette mot Skomakaregatan.

Om Lundblad som personlighet och som akademisk lärare skulle här kunna berättas mycket

– memoarlitteraturen är fylld av både beundrande och mer häcklande porträtt av den lille mannen som tydligt uttryckte sig något bakvänt och stammande när han talade svenska, men som på latin skall ha varit "en sista inkarnation av den romerska retorstraditionen". I sitt herdaminne beskriver Carlqvist honom som "en av sin samtids största latinkännare, som med hela sin själ barnsligt naivt levde i den romerska vältalighetens, historiens och poesiers värld". Som entusiasmerande föreläsare fick han många elever och blev skolbildande. I *Svenskt biografiskt lexikon* konstaterar Olle Franzén att "latinintaget under L:s professorstid en bredare plats i universitetsutbildningen än både tidigare och senare".

Men nu är det alltså inte om föreläsaren och latinaren Lundblad det skall handla utan om den flerfaldige entreprenören i bokbranschen.

BOKAUKTIONISTEN LUNDBLAD

Lundblads första tjänst vid universitet – och tillika första bokrelaterade dito – var som föreståndare för dess bokauktionskammare. Denna institution torde i dag vara ganska litet känd; detta trots att den existerade i mer än 250 år och länge utgjorde en viktig kugge i vad man skulle kunna kalla lärosätets intellektuella infrastruktur. Lyckligtvis har den alldeles nyligen fått sin historia utforskad och författad av Lennart Mörking och utgiven av Universitetsbiblioteket. Föreliggande avsnitt bygger i stor utsträckning på detta arbete.

För att förstå betydelsen av att universitetet i äldre tider bedrev bokauktioner bör man beakta hur förvånansvärt länge det dröjde innan en reguljär bokhandelsverksamhet etablerades i Lund, trots att detta var en universitetsstad. Enstaka tappra själar gjorde spridda försök att etablera boklädor – inhytta bland annat i Domkyrkan och i Kungshuset – under 1600- och 1700-talen, men de blev alla kortlivade; i det tidigaste fallet till följd av Skånska kriget, senare antingen för att de berörda "bokförarna" hade oturen att avlida ganska snart eller för att rörelserna helt enkelt inte bar sig. Först när en viss Isaac Anders Sylvan 1783 öppnade bokläda i sitt hus vid nuvarande Tegnérplatsen etablerades en mer långlivad och kontinuerlig bokhandelsverksamhet i staden (visserligen skulle även Sylvan avlida mycket kort efter att han etablerat sin rörelse, men den kom – som skall framgå nedan – att övertagas av en annan kraft och levde därmed vidare).

Under dessa omständigheter utgjorde möjligheten att tillgängliggöra befintliga boksamlingar, och särskilt vetenskapliga sådana, via auktioner ett viktigt sätt att på ett organiserat sätt öka tillgången till litteratur. De allra första sådana aktionerna i universitetets regi arrangerades troligen redan på 1720-talet och är säkert belagda från 1730. Från 1700-talets mitt och fram till 1842 hade verksamheten permanenta lokaler i den så kallade domskolebyggnaden eller "kyrkoladan" vid Krafts torg, där den under åren samsades med bland annat Akademiska kapellets övningslokaler och universitetets äldsta kemiska laboratorium.

Från år 1746 reglerades verksamheten särskilt genom ett kungligt brev. Häri fastslogs Lunds universitet skulle njuta "med Bokauktions hållande lika frihet och förmon som Kongl. Rescriptet af d. 6 nov. 1703

samt andre Kongl. Bref i thy mål Uppsala Academie tillägga", och samtidigt förbjöds staden Lunds borgerliga auktionskammare från att handla med böcker. Detta gods var nu alltså ett akademiskt privilegium att hantera. Av intäkterna från auktionsverksamheten skulle "Academiens Bibliotheque" erhålla antingen en procent eller "åtminstone Etthundra åttio daler Kopparmynt årligen" (något som relativt snart utvecklades till en praxis om två procent). Resten av intäkterna fördelades rimligen mellan säljaren och bokauktionskammaren och dess personal.

Merparten av de boksamlingar som bjöds ut vid dessa auktioner kom från enskilda privatpersoner, främst akademiker. Av dessa kom de flesta från dödsbon, men även auktioner i samband med personliga konkurser förekom. Mellan 1720-talet och 1993, då bokauktionskammaren slutligen avvecklades, försålde på detta sätt privatbibliotek från drygt 950 personer. Under 1800-talet tillkom därtill ett antal andra källor. Bokförläggare och antikvariat använde sig av bokauktionerna för att göra sig av med osålda restlager, och Akademiska Föreningens och nationernas bibliotek avyttrade också en del böcker som de ansåg blivit inaktuella för sina medlemmars behov. Faktum är att även UB under denna tid avyttrade dupletter ur sina samlingar via bokauktionerna (i det senare fallet utgick naturligt nog ingen provision på försäljningen).

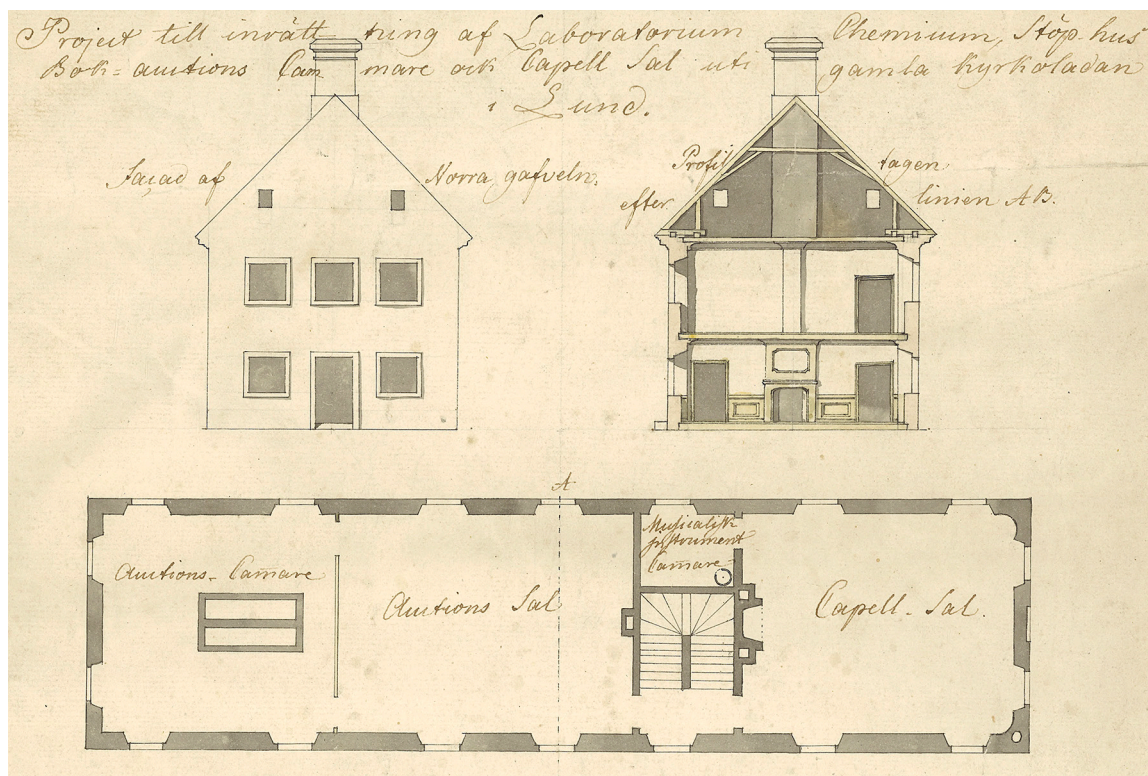
Som chef för bokauktionskammaren fanns en av universitetskanslern utsedd föreståndare eller "Bok-Auctions-Notarie". Kort efter Lundblads ankomst till Lund hade en Magister Carl Jacob Laurén utsetts till denna post, men han ändrade sig tydligen raskt och tillträdde aldrig. Den som därvid praktiken fick ta hand om den löpande auktionsverksamheten synes ha varit Lundblad. I vart fall så talar en skrivelse från universitetets bibliotekarie i februari 1784 om hur denne "än ett år" kunnat se Lundblad "så noggrant och med den ordning, som vederbör, härvid uppföra sig". Den lön han i nuvarande underordnade position erhöll var dock otillräcklig för att vidare "kunna bibehålla honom vid detta värck". I brevet, som var ställt till universitetets tidigare nämnde kansler, greve Melker Falkenberg, föreslog bibliotekarien därför att Lundblad måtte bli utsedd till innehavare av den vakanta notariebefattningen. Kanslern var inte nödbedd (tydligen hade Lundblad redan själv aviserat

sitt intresse hos denne och därvid gjort ett gott intryck): redan den 21 februari gjorde han Lundblad till innehavare av tjänsten.

Som föreståndare för bokauktionskammaren från 1784 och ända fram till sin död 36 år senare arrangerade Lundblad runt 80 auktioner, alltså drygt två om året. Bland de största samlingar som därvid gick under klubban fanns den som Lundblad själv ordnat halvtannat decennium tidigare: biskop Celsius bibliotek på drygt 7000 volymer som såldes 1795. Bland andra större boksamlingar som hamnade under Lundblads auktionsförrättarskap märktes de efter professorerna Erland Samuel Bring (1798) och Andreas Peter Stobæus (1799). Bring, vilken varit såväl jurist som historiker och matematiker efterlämnade vid sin död ett bibliotek om 1734 volymer; Stobæus, vilken som nämnts varit Lundblads kollega inom latinet, hela 2765. Det sista är imponerande i beaktande av att Stobæus i livstiden plågats av ekonomiskt "betryck", men kanske var hans böcker i vart fall delvis arv efter

de många tidigare lundaprofessorerna av denna släkt? Bland kändare ickeakademiska bibliotek som Lundblad fick ta sig an fanns det efter slottsherren och jordbruksreformatorn Rutger Maclean på Svaneholm.

Även för den som tyckte så mycket om litteratur som Lundblad av allt att döma gjorde så hade uppgiften som bokauktionist definitivt sina sidor. Auktionskammaren i "Kyrkoladan" hade exempelvis begränsade uppvärmningsmöjligheter. Av samtida ritningar att döma fanns det en öppen spis endast på bottenvåningen medan auktionerna ägde rum en trappa upp, och i en skrivelse till konsistoriet 1786 klagade Lundblad över "att kölden under vinter Terminerne med de svepande vindarne på kyrkogården [nuvarande Krafts Torg var vid denna tid alltså en sådan] mycket afhålla de Studerande från Bokauktionens frekventering", Han anhöll därför om möjligheten att även förlägga auktionerna till sin "Boksal" i det egna hemmet; något som också beviljades.

Detalj ur ritning från 1764 med förslag till nyinredning av den så kallade Kyrkoladan för att däri rymma bland annat universitetets bokauktionskammare. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

En grannlaga och tidskrävande uppgift för Lundblad som "Notarie" var att inför de olika auktionerna sammanställa och låta tryckta detaljerade kataloger över utbudet. I dessa angavs oftast varifrån de utbudna varorna kommit, och man kan tänka sig att en välkänd tidigare ägare som proveniens innebar god marknadsföring. Det förekom dock också bibliotek som utauktionerades helt anonymt. En sådan auktion 1817 skall jag återkomma till senare.

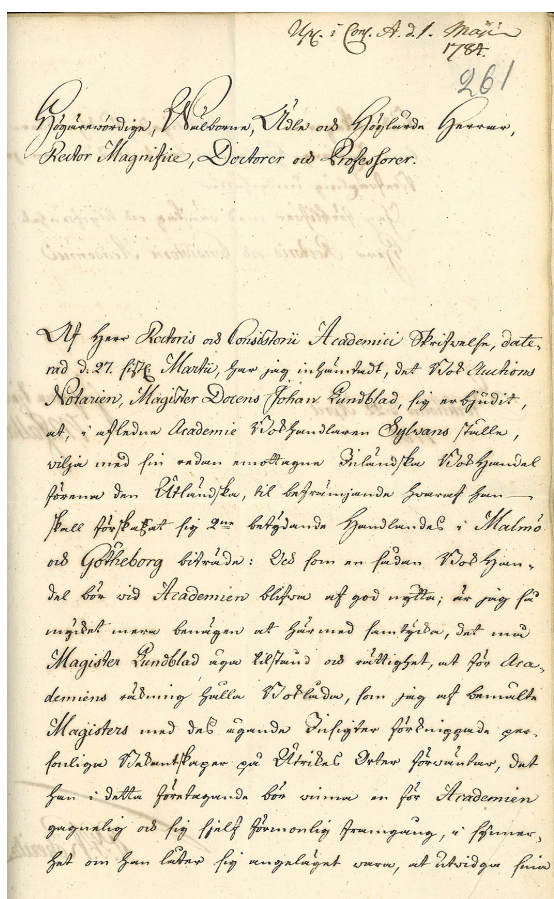
BOKHANDLAREN LUNDBLAD

Som redan nämnts hade en viss Isaac Andreas Sylvan år 1783 etablerat en bokhandel – eller boklåda som man vid tiden oftast sade – i Lund. Detta hade skett med universitetets icke blott goda minne utan även formella godkännande: konsistoriet hade den 15 februari antagit "Sylvan till Bokhandlare vid thenna Kongl. Akademien". Han var med andra ord inte vilken boknasare som helst utan officiell och privilegierad universitetsbokhandlare och som sådan ställd under lärosätets egen jurisdiktion. Sylvan, som själv en gång i tiden varit lundastudent, fick dock endast en kort tid njuta denna ställning. Han avled nämligen bara ett drygt halvår efter att han erhållit den, i november 1783.

I praktiken synes hans butiksverksamhet då knappast ens ha kommit igång, och även om Sylvans änka i många år bodde kvar i den byggnad där affärsrörelsen varit tänkt att drivas får man nog tänka sig att den lilla kommers som eventuellt ägt rum under Sylvans levnad nu låg helt för fåfot. Den som då efter ett tag agerade var Johan Lundblad. I mars 1784 inkom han med en hemställan till konsistoriet att "uti afledne Academie Bokhandlaren, Herr Sylvans ställe" få bedriva handel med både svenska och utländska böcker. Att han inte redan tidigare gjort en sådan ansökan berodde på vetskapen att ett sådant projekt "fordrar ej allenast besvär, utan efven förlag och Credit hos utlänningar" varför han inte "vågat öfverlämna mig åt denna tanka, för än jag hunnit at försäkra mig om det bistånd, som beskaffenheten af et sådant företag gör nödvändigt". Nu menade sig Lundblad dock via två bokhandlare med utrikes kontaktnät i Malmö respektive Göteborg samt genom sina egna försäkningar i Tyskland våga lova "at efven genom de civilaste priser kunna vara det almäna

til nöjes". Konsistoriet ansåg sig uppenbarligen övertygat, och "[s]om Bokhandels inrättande härvid Akademien, är i flere afseenden nyttigt" beslöt man att tillskriva kanslern med förslag "att bevillja Herr Magister Docens Johan Lundblad tillstånd, att i afledne Academiæ Bokhandlaren I. Sylvans ställe, här få uprätta Boklåda af både Inländska och Utländska böcker". Förslaget fastställdes av kansler Falkenberg den 22 april och Johan Lundblad kunde nu alltså utöver docent och "Bok-Auctions-Notarie" även titulera sig akademibokhandlare.

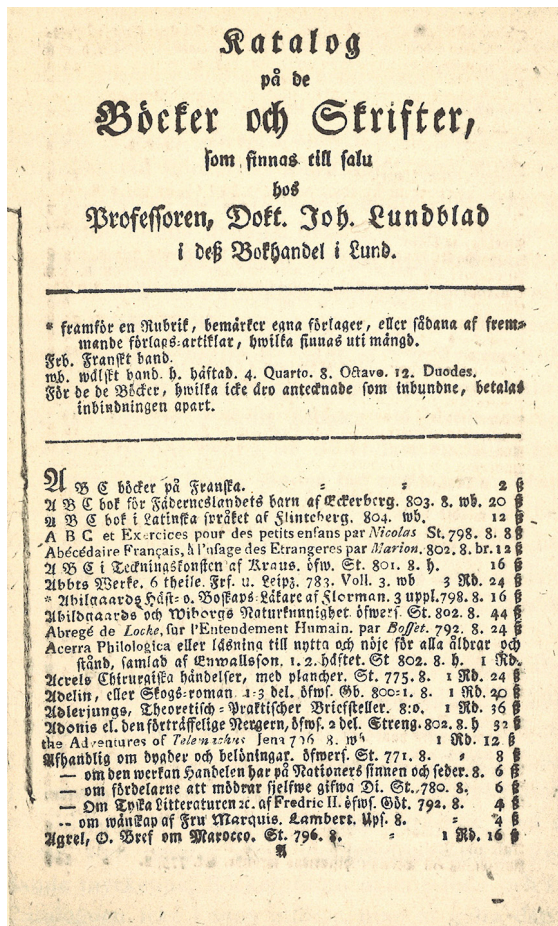
Under sina första år som bokhandlare hade Lundblad viss konkurrens. Bokbindarskräet i Sverige

Första sida av det brev från universitetets kansler Melker Falkenberg 1784 i vilket Lundblad beviljas privilegium som akademibokhandlare. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

hade nämligen vid denna tid ensamrätt på att bedriva handel med inbundna böcker. Lundblad och andra bokhandlare begränsades sålunda till handeln med häftade böcker och lösa tryckark. Lundblad valde att ta strid mot detta och gick under 1788 in med en skrivelse till myndigheterna i frågan. Kanslikollegium ansåg inledningsvis inte att någon åtgärd var behövlig, men Lundblads gamle gynnare Gustaf III tyckte tydligen annorlunda, och i december utfärdade han ett kungligt brev som kraftfullt stärkte Lundblads ställning på den lokala bokmarknaden. Det hette nämligen däri om "Oss älskelig, vällärde Magister Johan Lundblad" att konungen ville

[...] härmed samt i kraft af detta Wårt öppna Bref, nådeligen hafva förundt honom, Professoren Magister Johan Lundblad, Privilegium Exclusivum å dess vid Academien i Lund inrättade bokhandel, och det uppå femton års tid, så at ingen under samma tid i Lunds Stad, eller på fem à sex mil deromkring, må til intrång för hans boklåda, få idka bokhandel, och Professoren jämväl i likhet med hvad Academi-Bokhandlaren i Upsala, under den 14 Maji nästledit år blifvit förundt, vara tillåtit at försälja så väl bundne, som oinbundne Böcker.

Exempel på en av de kataloger över sitt sortiment, vilka Lundblad regelbundet utgav i egenskap av bokhandlare. Bildkälla: boken *En gammal bokhandel i Lund* (Lund 1933).

Lundblads bokhandlarverksamhet blev 2013 föremål för en ambitiös C-uppsats i bokhistoria av Ingemar Bengtson, vari framför allt en omfattande kvantitativ studie av butikens utbud gjordes; något som var möjligt tack vare de fylliga kataloger över sitt sortiment som Lundblad regelbundet lät trycka. Av dessa framgår att den lundbladiska boklådan i snitt verkar ha hållit sig med ett sortiment kring 2000 titlar, men att utbudets inriktning förändrades något över tid såväl vad avsåg ämnen som ursprung. I de tidiga katalogerna upptog exempelvis nordisk och allmän historia en dryg tredjedel av utbudet, men hade till 1809 sjunkit till mindre än 10%. I gengäld hade mängden religiösa trycksaker (inte minst predikningar) ökat kraftigt och så även böcker inom "ekonomi", vilket på tidens språk innebar praktiska handböcker inom främst olika typer av lantbruk och andra näringsverksamheter. Också handböcker i medicin hörde till det som blivit vanligare, däribland titlar som *Sjelf-befläckelsens fara och förskräckliga fölgder*. Däremot upptog kategorin "witterhet" – alltså skönlitteratur av alla slag – ganska konstant en tredjedel av Lundblads kataloger. Här märktes förändringen i stället främst i en kraftig ökning av svenskspråkiga titlar på bekostnad på främst franska och tyska utgåvor. I grova drag kan man alltså säga att utvecklingen över åren gick från ett internationellt utbud med många vetenskapligt ambitiösa verk mot mer praktiskt inriktad litteratur och svenska romaner. Bengtson konstaterar att man kan "nog våga anta, att Johan Lundblad försåg lundaborna med det slags

litteratur de önskade och var villiga att betala för, annars hade han knappast stått ut – mänskligt och ekonomiskt – i mer än trettio år”

En annan sak som förändrades över tid var inslaget av äldre litteratur. Lundblads bokhandel fungerade uppenbarligen även som antikvariat, och särskilt i hans äldre kataloger förekom ett markant inslag av böcker tryckta redan under 1600-talet och rentav 1500-talet. Bengtson misstänker att en del av dessa böcker kan ha varit sådana som Lundblad haft möjlighet att förvärva via bokauktionskammaren för att sedan sälja vidare.

Vad gäller utbudet må slutligen noteras en annan detalj av visst kvinnohistoriskt intresse, nämligen att Lundblad häri bland annat hade verk (i svensk översättning) av den numera som feministiskt pionjär betraktade Mary Wollstonecraft, däribland hennes *Maria eller Missödet at vara quinna*.

Utöver på plats i själva butiken marknadsförde alltså Lundblad sitt utbud genom en serie ambitiösa kataloger. Ovanpå detta gjorde han även ett försök att lansera en litterär tidskrift, *Tidningar från Bokhandlingen i Lund*, vars första nummer utkom i augusti 1792. Delvis fungerade tidningen, vilken utkom en gång i veckan, förstas som ett reklamblad för utgivarens egen affärsrörelse, men ambitionsnivån var högre än så, och här förekom såväl utförliga recensioner av nyutkommen litteratur (ehuru dock i vissa fall från Lundblads eget tryckeri, varom mer nedan) som allehanda nyhetsnotiser från den lärda världen, och även enskilda dikter, som nämnts bland annat av Lundblads gamle vän Thorild. Somliga notiser och artiklar framstår dock i vart fall för en modern läsare som något aparta i en vitter veckotidskrift, exempelvis ämnen som gikt, åkerbärsodling och sillsaltning! Oavsett om detta föreföll den dåtida läsekretsen mer naturligt tvangs Lundblad dock snart konstatera att denna inte var stor nog. Tidningen bar sig helt enkelt inte, och efter nästan exakt ett års utgivning lade Lundblad ned den.

BOKTRYCKAREN LUNDBLAD

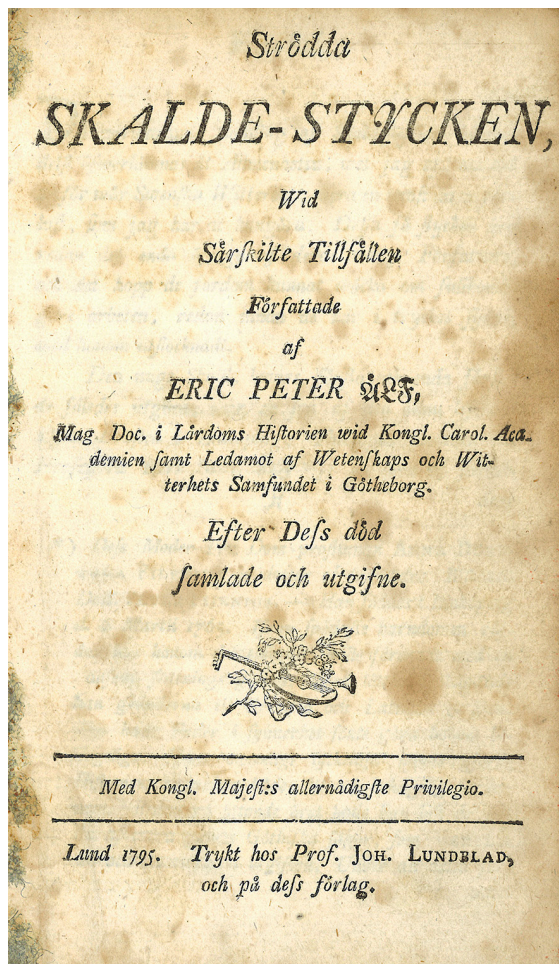
I början av 1785, efter bara ett år som akademibokhandlare, anhöll Lundblad om att även få anlägga tryckeri för sin ”boklådas räkning”. Att på detta sätt vilja etablera sig som boktryckare – vilket vid tiden

också var synonymt med att vara sin egen förläggare – var, utifrån hur den dåvarande bokbranschen fungerade, ett naturligt steg, Partihandeln med böcker skedde vid tiden nämligen i stor utsträckning ”in natura” där olika bokhandlare och tryckare bytte böcker ur sina respektive bestånd med varandra snarare än att handla kontant. Ju fler egenproducerade skrifter en handlare kunde erbjuda, desto större blev med andra ord även hans möjlighet att erbjuda ett rikt utbud av andras alster.

Inte ens för en herre som Lundblad, vilken uppenbarligen låg väl till hos såväl konsistorium som kansler, var det dock någon självklarhet att få idka boktryckeri i just Lund. Här fanns nämligen redan sedan tidigare ett av universitetet utsett akademiboktryckeri, och från dess sida var man i sanning inte trakterad av att få konkurrens på orten. Dåvarande ägaren, den danskfödde Carl Gustav Berling, vilken hade förvärvat akademiboktryckarämbetet 1745, inlade sin upprörda protest mot de lundbladiska planerna. Han skulle dock endast vinna begränsad framgång, och det därtill endast på kort sikt. Förvisso avstyrkte Kanslikollegium Lundblads ansökan med motiveringen att Lund var för litet för att bära två tryckerier, men hans välgörare Gustaf III kom även här till sin protegés undsättning. Hans beslut den 10 mars 1786 att ”ehuru det icke kan honom tillåtas i Lund, han dock må i Malmö Stad det samma få anlägga, såsom ländande til en nyttig täflan ernellan boktryckarne”.

Huruvida Lundblad verkligen i praktiken utnyttjade sitt nyvunna privilegium till att faktiskt anlägga ett tryckeri i Malmö synes tveksamt. Däremot gav själva rättigheten som sådan honom ett trumf på hand när han två år senare gjorde en ny framstöt. Som han då hade hunnit utnämnas till extra ordinarie professor kunde han nu hänvisa till att hans undervisningsplikter inte tillät honom att så långa tider vara borta från Lund som driften av ett tryckeri på annan ort krävde. Därför anhöll han att få sitt tryckarprivilegium överfört till Lund, och för att sockra sin begäran litet extra lovade han att, om detta beviljades, från tryckerirörelsen årligen inbetala 25 dukater (senare 50 riksdaler) till Svenska Akademien som finansiering av en litterär prissumma. Mot denna subtila muta stod sig Berlings förnyade protester slätt, och i december 1788 fick Lundblad sitt privilegium överfört till

universitetsstaden. För att i någon mån trösta hans konkurrent på platsen beslöts dock att Lundblad inte skulle få utge renodlat akademiska skrifter (exempelvis avhandlingar) och heller inte ge ut "veckoskrifter". Det sistnämnda var för att inte konkurrera med den av Berling sedan 1775 utgivna *Lunds Weckoblad* (1783–1812 omdöpt till *Nytt och gammalt*; ett namn vi skall möta ånyo nedan). Mot detta sistnämnda kan

Titelsidan till Lundblads postuma utgåva av skaldebrodern Eric Peter Älfs efterlämnade dikter. Älf var en av de ytterligare författare som lämnat kompletterande bidrag till Lundblads egen Werther-diktsamling. En utförligare artikel om Älf, ett för tidigt utbrunnet ljus vid det sena 1700-talets lundauniversitet, finns införd i programmet från professorsinstallationen i februari 2013. Bildkälla: privat ägo.

man ju dock fråga sig om inte Lundblad bröt med sin ovannämnda *Tidningar från Bokhandlingen i Lund*...

Vad tryckte då Lundblad? Enligt en sammanfattning i *Svenskt biografiskt lexikon* "mest uppbyggelseböcker och ekonomiska småskrifter men även arbeten som Bröders latinska grammatik och Bastholms *Filosofi för olärde*". Även diktsamlingar ingick dock i utbudet, och utöver att Lundblad lät trycka två ytterligare utökade utgåvor av sin egen samling med Werther-dikter så såg han även till att ge ut en annan förromantisk skaldebroders och Wertherälskares verk: den tidigt ihjälslupne lundapoeten och docenten i lärdomshistoria Eric Peter Älf, vars *Strödda Skalde-Stycken* utkom på Lundblads tryckeri 1795 och även rymde en sympatisk teckning av Älfs levnadsöden författad av tryckaren själv.

LÅNEBIBLIOTEKARIEN (IN SPE) LUNDBLAD

Det fjärde, och kronologiskt sista, bokrelaterade projekt Lundblad gav sig in i var på sitt sätt det mest tidstypiska. Ty medan boktryckare och bokhandlare hade funnits åtminstone sedan Gutenbergs dagar så var det en för det sena 1700-talet tämligen ny idé att söka inrätta – ett lånebibliotek!

Förvisso var bibliotek som sådana inga nyheter, vare sig i Europa i stort eller i Lund. Där hade redan under medeltiden domkapitlet haft ett sådant, och i och med grundandet av Lunds universitet byggdes även ett universitetsbibliotek successivt upp. Dessa bibliotek var dock knutna till specifika institutioner och avsedda för en viss, begränsad målgrupp; därtill ofta med mycket begränsade öppettider. Det nya under 1700-talet var att det öppnade bibliotek, vilka riktade sig mot en litterärt intresserad läsande allmänhet; i praktiken till stor del den tillväxande medelklassen bland borgare och ämbetsmän med familjer. "I England", skriver litteraturvetaren Margareta Björkman om denna tid, "fanns på varje fashionabel kurort minst ett välförsett lånebibliotek", och liknande var förhållandet på den europeiska kontinenten. Sverige var inget undantag. I Stockholm, som Björkman särskilt studerat, öppnades det första lånebiblioteket 1757 av Lars Salvius, en känd bokhandlare. Den var relativt länge det enda i sitt slag, men mot seklets slut skedde en rejäl breddning av branschen: mellan 1784 och

seklets slut öppnade totalt sex nya sådana låneinrättningar i huvudstaden.

Det bör här påpekas att 1700-talens lånebibliotek inte utgjorde några folkbibliotek med gratis utlåning som vi är vana vid i våra dagar. Dåtidens bibliotek var kommersiella inrättningar, drivna av entreprenörer i syftet att ge vinst. I regel baserades denna på att låntagarna erlade en årsavgift, mot vilken man i gengäld kunde låna ett obegränsat antal volymer ur bibliotekets sortiment, dock inte mer än en åt gången. En normal avgift vid tiden var 4 riksdaler riksgäld per år, vilket omräknat i modernt penningvärde skulle motsvara runt 1500 kr (vilket då som nu innebar att man behövde låna ungefär sex böcker per år innan medlemskapet började löna sig). Därtill kunde också komma erläggandet av en grundläggande pant. Sett till vilken litteratur man erbjöd har Björkman ansett sig kunna konstatera en rätt snabb glidning mellan en tidig hög ambition att erbjuda ett "encyklopediskt" utbud av inte minst facklitteratur till en senare marknadsanpassning med fokus på romaner och annan underhållningslitteratur (jämför här vad som ovan sagt om utbudet i den lundbladiska boklådan).

Själva biblioteks innehavarna sönderföll under tiden huvudsakligen i två grupper, dels personer med akademisk bakgrund, dels personer med tidigare praktisk erfarenhet från den litterära affärsvärlden, alltså bokhandlare och boktryckare. Genomgående var att de drev sina biblioteks rörelser som en bisyssla och att dessa därför endast hade ett begränsat öppethållande. Sett utifrån dessa omständigheter kan knappast någon tyckas ha varit mer lämpad att etablera en lånebiblioteks verksamhet även i Lund än just Johan Lundblad, som i sig ju förenade både den litterärt bildade akademikern och den praktiske bokbranschentreprenören; därtill väl van att bedriva många olika verksamheter parallellt. Därtill hade redan Lundblads föregångare Sylvan haft planer på att kombinera sin boklåda med en biblioteks rörelse.

Sagt och gjort: i november 1786 införde Lundblad en annons med följande inledning i konkurrenten Berlings tidning *Nytt och gammalt*, vilken bland annat visar att han var väl bekant med utvecklingen i huvudstaden, vilken han även besökt tidigare under året (den Magnus Swederus som omnämns hade öppnat bibliotek i Stockholm bara två år tidigare; han

hade dock redan tidigare drivit en liknande inrättning i Uppsala):

För at efterkomma Almänhetens åstundan, vil undertecknad, til Nyår för Bok-älskare öppna et Låne-Bibliothek mot samma vilkor som Bokhandl. Swederus i Stockholm gjordt, neml. Pant af Bokens värde, som utlämnas, samt 3 R:dlr specie pränumeration om året för Stadens Invånare, och för de på Landet eller i nästgränsande städer boende, 3 R:dlr 16 sk. i anseende til mera besvär som förefaller vid Böckernas förvarande, som skola bortsändas. Af Herrar Studerande och andra, som icke på hela år häruti kunna deltaga [syftar på studenternas runt 3 månader långa sommarlov], betalas 16 sk. i månaden, och för öfrigit med lika vilkor.

Biblioteket i fråga skulle utöver en "betydande myckenhet Böcker" även erbjuda "De bästa Journaler" på flera europeiska språk – något som vid denna tid endast i mycket begränsad utsträckning erbjöds på Universitetsbiblioteket. För att verkligen våga sjösätta projektet förklarade sig Lundblad dock behöva på förhand veta att tillräckligt många "Bok-älskare" fanns "som i denne inrättning åstundar deltaga". Dessa ombads därför att snarast insända "Subscriptionsbilletter".

Resultatet blev nedslående. Ursprungligen hade Lundblad endast avsett att beakta de intresseanmälningar som kom in under december, men klen respons fick honom att förlänga perioden även med hela januari månad 1787. Det hjälpte inte: i februari tvangs Lundblad meddela att endast något drygt dussin personer hörsammat hans uppmaning. Antalet "Bok-älskare" i Lund var uppenbarligen inte så stort som bokälskaren Lundblad själv hoppats.

DE SISTA ÅREN

Bortsett från det fallerade biblioteksprojektet samt det kortvariga försöket med en litterär tidskrift skall Lundblads olika merkantila verksamheter inom bokbranschen länge ha varit tämligen lönsamma. Ett stycke in på 1800-talet synes detta dock ha ändrat sig. Att Lundblad 1805 sålde den stora gården i

kvarteret Döbeln för att i stället flytta till en mindre fastighet invid Lilla Torg (numera en integrerad del av Lundagård närmast söder om Universitetshuset) indikerar ett behov av att dra åt svångremmen något. Såväl boklåda som tryckeri tog han visserligen med sig till den nya adressen, men redan 1809 hade han tröttnat på att driva den senare verksamheten och sålde denna till en F. F. Cedergréen i Kristianstad. Kvar var nu ansvaret för bokauktionerna och så den egna boklådan. Att även den senare verkar ha burit sig sämre kan man utläsa av att Lundblad 1817 sålde ut stora delar av dess varulager ihop med många värdefulla titlar ur det egna privatbiblioteket vid en av universitetets bokauktioner. Detta var ett av de tillfällen då proveniensen inte angavs i katalogen, vilken endast talade om "en samling böcker i flera Vettenskaper". Totalt omfattade den 5741 verk. Bara ett år därefter arrangerade Lundblad ännu

en liknande auktion, denna gång dock i sin egen "läsesal" och möjligen i rent privat regi. Denna gång bjöds ytterligare 754 volymer ut. Bengtson har tolkat det som att det som att det denna gång främst rörde sig om varor ur bokhandelns lager.

En allra sista försäljning av Lundblads böcker skulle bli den 14 oktober 1820. Deras ägare var då sedan nästan fyra månader avliden – han hade gått bort den 20 juni – och det var alltså dödsboet som stod som säljare när totalt 727 återstående volymer utbjöds genom den bokauktionskammare den døde i decennier förestått. Huruvida böckerna endast kom från hans kvarvarande privata bibliotek eller även från bokhandelns lager framgår inte, men de uppskattade värdena på dessa båda poster i Lundblads boupp-teckning indikerar att det nog främst bara var det förra som gick under klubban. Boklådans lager torde däremot åtminstone i huvudsak ha övertagits av den Martin J. Åberg, en tidigare anställd hos Lundblad,

Lundblads senare bostad vid Lilla Torg dokumenterad av en okänd fotograf kort före dess rivning på 1870-talet. Huset har gått till eftervärlden som "Härbärgen", benämningen på den informella herrklubb av framstående yngre akademiker med Tegnér i spetsen, vilken där sammanträffade hemma hos historiedocenten Bengt Magnus Bolméer. Bolméer var hyresgäst hos Lundblad men blev med tiden även dennes svärson sedan han gift sig med en av dottrarna i huset, Laura Lundblad. Bildkälla: AF:s Arkiv & Studentmuseum.

vilken ungefär samtidigt med auktionen lät annonsera att han "öfvertagit försäljningen [...] jemte hans privilegium på Bokhandel". Lundblads bokhandel levde alltså vidare, om än under en rad nya namn allt eftersom en serie ägarbyten ägde rum under de följande decennierna. 1881 övertogs rörelsen dock av en Philip Nathanael Lindstedt, och under dennes namn – förkortat till Ph. Lindstedt – skulle butiken fortsätta att verka långt in i 1900-talet. När den slutligen nedlades skall den ha varit "Sveriges äldsta ännu existerande bokhandel".

Lundblads arv levde vidare även på andra sätt. Två år efter Lundblads död arrangerade universitetet en minnesfest till hans ära. En hyllningsdikt hade författats av den man som får betecknas som Lundblads mest kände elev och som den främste representanten för den skaldegeneration som hade efterträtt Lundblad och hans generationskamrater som Thorild och Älf: Esaias Tegnér. Efter att först ha målat upp minnet av "Greklands minnen" och "Romas hjeltedar" övergår Tegnér ett stycke in i dikten att hylla förvaltaren av detta klassiska arv:

En sådan forntids vän i dag vi prise,
En grånad lärling af de gamle vise.
Hur sväfvade ej deras andar kring
Den gudavigde i en magisk ring!
Hans väsende med deras sammangrodde,
Och deras röster på hans tunga bodde.
Som då Pompeji kastade utaf
Sitt lavatäcke och steg ur sin graf
Med torg, med tempel, som till högtid ämnadt:
Du skulle trott, att folket nysst det lemnat,
Ty kransen fanns vid altaret igen.
Och offerkärnen stodo framme än,
Och kvar stod Gudens bild, af marmor skuren,
Och frescomålningen satt frisk på muren:
Så var hans hela väsen, drag för drag,
En Romersk fornverld sedd i sammandrag.
Hvad klassisk låga än är kvar och flammar,
Ett ringa ljus, bland Lundagårdens stammar,
Hvad skönt der bildas och hvad klart der tänks,
Af honom ha vi fått dess frö till skänks.
Tv fjerran från är Romas stad belägen,
Och utan ledning hittar du ej vägen.

66 wattenpapruta	4.	
en till en swan/focht	2.	
10 höflar	1.	
enverjes sex Thar	1.	
100 wäg Calamus med skalar out	10.	
12. Svingter		
100 wäg murrat Poppas Mittel	15.	
med malm Garra		
100 wäg murrat	10.	159. 12.
Biblioteket		
Från Ledne Herr Professoren Wi-		
delogve wardenades oftyr Katalog till	1200.	
Boklädan		
Lagerit deri uti inbunden böcker och exemplar		
wardenades oftyr inventering och upprättad		
Katalog till	6000.	
Transporten		
		24393. 44.

I beaktande av hur stor del av Lundblads liv som utgjordes av böcker kan man tycka att dessa upptar en alltför liten plats i hans bouppteckning från 1820. Att böckerna, till skillnad från alla andra i detalj förtecknade lösören i det omfattande dokumentet, behandlats så styvmoderligt beror dock på att bouppteckningen i detta fall kunde hänvisa till separat upprättade kataloger. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

När herdesgossen med sin lyra kom
Från Hallands hedar, då steg småningom
Det glömda Latium opp för oss i dagen
Med manligt vett, med styrkan och behagen,
Och unga sinnen tjustes än en gång
Af Tullii suada och af Maros sång.

Dikten tog som synes fasta på Lundblads gärning
som förmedlare av antikens språk, kultur och historia,
men även som en rastlöst verksam, vitaliserande och
produktiv kraft inom Lunds bokliga infrastruktur torde
han vara väl värd att lovsjungas ännu efter sin död.

Fredrik Tersmeden
Arkivarie vid Universitetsarkivet

Denna artikel var ursprungligen avsedd att bli ett föredrag vid Lunds stadsbibliotek i samband med att detta år 2020 firade 50 år i sina nuvarande lokaler; ett arrangemang som dock inställdes till följd av pandemin. Det hade då också sammanfallit med 200-årsminnet av Johan Lundblads död.

Kistplåten från Lundblads begravning 1820 finns uppsatt till beskådande i kyrkan i hans gamla prebendeförsamling Hardeberga. Texten på plåten lyder "Här / Inneslutes / Det förgengliga / Af Konungens trotjenare / Eloquentiae et Poëseos Professorn vid Lunds Kongl Academie / Ledamoten af Kongl. Nordsterneorden / Samt af / K: Hist Antiqv. Och Witterhets Academien i Stockholm / Prosten och Kyrkoherden öfver Hardeberga och Sandby / Församlingar / Högvördige Herr F Doctoren / Johan Lundblad / Född i Tönnersjö Församling i Halland d. 1 mars 1753 / Död i Lund d 18 Junii 1820 / Lefver / I tacksamt minne / hos sörjande Enka, Barn och Barnabarn samt alla den / Sanna Lärdomens Vänner, för det ädla han tänkt / För det goda han gjort". Bildkälla: Wikimedia Commons (fotograf: Hedning, licens: CC-BY-SA-3.0).

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Arkivhandlingar (i Lunds universitetsarkiv)

Göteborgs nations arkiv, vol B:1 (matrikel 1668–1820)

Kansliets arkiv 1666–1930/31, vol E 18 A:7 (Boupppteckningar och andra stärbhushandlingar ingivna till consistorium academicum, 1816–1830)

Litteratur

Ahnfelt, P. G.: *Studentminnen – Anteckningar och tidsbilder från hemmet, skolan, universitetet och församlingen*, del 1, 2:a uppl (Stockholm 1882)

Ingemar Bengtson: *Bokmarknaden i Lund kring år 1800, 2 – Utbudet i Johan Lundblads akademiska bokhandel* (C-uppsats i bokhistoria; lunds universitet 2013)

Margareta Björkman: "Om lånebibliotekarier i allmänhet och Magnus Swederus i synnerhet" i Carin Bergström: *Hand och penna – Sju essäer om yrken på 1700-talet* (Stockholm 1996)

Cecilia Bååth-Holmberg: *Morfars bok – Minnen och bilder från tagnérska tiden*, del 1 (Stockholm 1910)

Gunnar Carlquist (utg): *Lunds stifts herdaminne från reformationen till nyaste tid*, ser II, bd 4 (Lund 1952)

Severin Cavallin: *Lunds Stifts Herdaminne, efter mestadels otryckta källor utarbetadt*, bd 1 (Lund 1854)

Olle Franzén: "Johan Lundblad" i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 24 (Stockholm 1982–84)

Ach. Kahl: *Tegnér och hans samtida i Lund*, 2:a uppl (Lund 1868)

Johan Lundblad: *Werthers Första och sista Stunder för Lotta* (1:a uppl Lund 1786; 3:e utökade uppl 1796)

Lunds bevaringsprogram (<https://bevaringsprogram.lund.se/wiki/Huvudsida>)

Bert Möller: *En gammal bokhandel – Minnesskrift: Aktiebolaget Ph. Lindstedts universitetsbokhandel, Lund MDCCLXXXIII–MCMXXXIII* (Lund 1933)

Bert Möller: "Lunds förste boktryckare" i *Berlingska boktryckeriet i Lund 1745–1945* (Lund 1945)

Lennart Mörking: *Lunds universitets bokauktionskammare 1746–1993 – Lundensiska bokhistoria under 250 år* (Lund 2021)

Carl Sjöström: *Göteborgs nation i Lund 1669–1906 – Biografiska och genealogiska anteckningar jemte historik* (Lund 1907)

Magnus Laurentius Ståhl: *Biographiske underrättelser om professorer vid kongl. universitetet i Lund, ifrån dess inrättning till närvarande tid* (Kristianstad, 1834)

Esaias Tegnér: *Samlade skrifter*, bd 4 (Stockholm 1848)

Fredrik Tersmeden & Henrik Ullstad: "Så länge icke någon olägenhet i sanitärt hänseende deraf förspörjes" – Historien om de sjöströmska avträdena" i *Lundensaren – Nyhetsblad för alumner* nr 33 (digital utgåva, juni 2020)

Martin Weibull & Elof Tegnér: *Lunds universitets historia 1668–1868*, bd 2 (Lund 1868)

Albert Wiberg: "Johan Lundblads lånebiblioteksprojekt 1786" i densamme: *Akademiska läsesällskapet i Lund 1812–1830 och dess föregångare* (Årsböcker i svensk undervisningshistoria 94; Stockholm 1957)

Louise Vinge: "Om kanalerna i Lund" på Kulturportal Lund: <https://kulturportallund.se/om-kanalerna-i-lund/>